

Lepoznansko polje.

Čez trideset let.

V prekrasnem predelu vladimirskega okrožja na Poljskem stoji selce Lipovo, lastnina neke blage vdove. Bog ji je zadal z zgodnjo smrtjo neizrekljivo ljubljenega moža hudo srčno rano; — le v svojih treh lepih hčerkah, ki so bile zdaj ravno odrastle, najdla je nekoliko tolažbe svoji bolni duši.

Bilo je to leta 1797.

Lahko je misliti, da še takrat gospodične niso nosile „krinolin“, da niso še brenkljati znale na glasovir, ne še plesale „kadril“; al umele so zato gladko brati in pisati v milem materinskem jeziku; znale so šivati obleko za-se in za mater; dobro so se sukale v kuhinji, pri gospodarstvu, pri živini, — z eno besedo, bile so zale gospodične pa vrle gospodinje, zraven pa vesele in zdrave. Al eno je bilo že takrat kakor je tudi sedaj. Različne čutila in naklonosti pri otrocih ene in taiste matere bile so opaziti že takrat, in med drugim tudi pri hčerkah naše povestice.

Gospodična Marjeta, doveršivši dva in dvajseto leto, rekla je pogostoma, da noče si vzeti v zakon moža, na kterege bi je ne vezala prava srčna ljubezen in dokler bi z vso močjo duše svoje nagnjena ne bila njemu, ki jo bo za ženko poprosil.

Gospodična Olga pa je rekla, da hoče se rada omožiti, ako se ji primeri zaročnik, ko bo toliko premožen, da jo more po njenem stanu pristojno zderžati, zraven pa da je pošten in umen ter v letih ne preveč različen od nje.

Najmlajša, gospodična Anica pa je rekla, da hoče vzeti taistega, kterege bi ji mati svetovali in pohvalili.

Nekega večera mesca rožnika stala je gospodična Marjeta na pomolih (balkonu) nekako otožna, kakor da bi poslušala šumljenje listja ogromnih lip, ki so že morebiti svojih sto let omejevale prostorno grajsko dvorišče. Pred Marjeto stal je lep mladeneč, opravljen čedno in pristojno. Otožno gledal je v zemljo ter molčal. Posledujoč vzdigne glavo ter reče: „Gospodična mila! nimate li za mene nikaškega odgovora? Nevem, kako da sem tako nesrečen, da ne morem doseči vaše prijaznosti in ljubezni. Spoštovana vaša gospá mati se ne ustavljajo mojemu sreju in jaz v tugi in žalosti pričakujem le vašega sklepa, vaše mile besede „da“. — Oj! kako bi mogla midva srečna biti? Grajsina moja ni deleč od tod in vi bi se skor ne ločili od matere in sestrá. Res je, da nisem bogatinec; al kar premorem, nama pri umnemu gospodarstvu vendar zagotavlja prijetno življenje. Usmilite se me, bodite moja!“ — Tako govorivši brisal si je mladi grajšak solzico, ki mu je bila priigrala v oko.

Marjeta mu na to odgovori: „Naj vam bode odkritosrčnost znamenje mojega spoštovanja, blagi Ivan; vidite, da sem za trdno sklenila, zaročiti se z nikomur, kterege ne ljubim s pravim ognjem duše svoje. Ako pa spoštujem vaše prijateljstvo in lepe lastnosti vaše, morete vendar le spoznati, da spoštovanje ni še ljubezen. Ako bi vas vzela v zakon, bi vi gotovo zahtevali od mene ljubezen, — ali ne? Ali jez vam bi bila le v žalost, ker vam bi reči ne mogla, da vas imam rada, in ako bi vam to rekla, bi vas goljufala, — goljufati pa ne želim nikogar, toliko manj vas, ki vas spoštujem.“

Omamljive besede iz ust zale deklice!

„Tako toraj? — Naj bo v ime božje!“ — odgovori mladi gospodič. „Nočem Vas tedaj dalje nadležvati s ponudbami svojimi.“ In žalostno si zakrije mladeneč z rokami lica, ter zdihne globoko, — čez malo pa reče: „Z Bogom! Marjeta!“

To izrekiš prime jo za obe roki, na ktere kane vroča solzica z njegovih oči. Hitro zdaj odide. Na dvorišču stal je privezan vranec. Zažene se urno na-nj in kot lastovka v naglem teku šine iz dvorišča. Dolgo še je odmeval po

grajskem dvoru jek kopit hitrega vranca, ki je odnesel od tod nesrečnega mladence.

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi.

Iz Dunaja 1. jan. Š. Ž. — Ustanovila se je tukaj akademična čitavnica. Namen ji je prvi: oživiti in krepčati duševno življenje tukajšnjega vseučilišča, soznaniti in zediniti, da bi potem središče postala njih duševnih zadev. Da bi pa to dospela, treba je, da ostane ona poglavitno zberališče slušavcov. K temu pomaga drugi namen: podati udom, kar je novega v časopisih, ne le podučnih, ampak tudi političnih in zabavnih. Mnogo časnikov nam dohaja že iz vseh krajev avstrijskih, pa tudi iz ptujih, posebno iz nemških dežel, jih dohaja veliko; skor da vseh skupaj jih je že več ko 200 časnikov, ali kupljenih ali darovanih. Razun časnikov nemških, ogerskih in laških je tudi obilo slovanških, posebno poljskih, českih in jugoslovanskih.

Iz Gorice 3. januarja. — ? — Gospod France Zakrajšek ne bo radi tiskarjevih in založnikovih okolnost nobenega časopisa na svetlo dajal, kakor so v preteklem letu tudi „Novice“ naznanile bile, gotovo pa je, da je lepo poslovenil satirički roman „Don Quixote“, kterege bo, kakor slišimo, založnik Karl Sohar, bukvar tukajšni, po posameznih snopičih priobčeval. — Gotovo je tudi, da se bo v kratkem začel učiti na realki nauk kmetijstvu za Slovence po slovenski, za Lahe po talijanski. In kršanski nauk, predmet srca, podlaga časne in večne sreče, najimenitniša reč na svetu, koliko časa se bo še obotavljalo razlagati ga gimnazijalcem in realčanom v oni besedi, v kateri jih je mati učila?

Iz Gorice 4. jan. — Ravno je iz Paternollitove tiskarnice na svitlo prišel „Slovenski koledar“ za leto 1862, kterege je izdala tukajšna kmetijska družba, poslovenil slavni rojak naš Št. Kocijančič, profesor. Priporočujemo ga vsem goriškim, tržaškim pa tudi kranjskim in vsem slovenskim domorodcom. Razun navadne pratike obsega naslednjo tvarino: Kmetijska pratika, ktera kaže dela za vsaki mesec v letu na polji, po vrtilih ali vinogradih. — Semnji in trgi v tekočem letu 1861 a) na Goriškem, b) na Beneškem, c) na Koroškem, d) na Kranjskem, e) na Teržaškem, f) v Istri. — Novi kavalirji ali sviloprejke. — Nekaj od židnih gosenc ali kavalirjev. — Astramontana zoper vpik strupenih žival in zoper vjed. Popis astramontane. Kako se astramontana rabi. — Od žvepljenja bolnih trt. — Od hmelja. — Pridjana je tudi tabelica v štampeljnu ali koleku. Zapopada tedaj nauke jako važne za vse gospodarje in kmetovavce južnih krajev, ki se s svilorejo pečajo in dobrega vina pridelujejo. Bog daj sreča prvemu tečaju slovenskega koledarja v Gorici! Srčno pa bi bilo želeti, naj bi prihodnji tečaj ne le iz laškega koledarja prestavljeno tvarino obsegal, ampak tudi kaj izvirnega; saj imamo sém ter tjé umnih kmetovavcov, ki bi nam iz lastne skušnje marsikaj dopovedati znali.

Iz senožeške fare 27. grudna. — Z — Bolezen v gobcu in na parkljih pri goveji živini se je v naši okolici zlo razširila, toda nevarnosti posebne se ni še sedaj bati; le vendar živina je zlo v nič prišla in naš revni kmet si ne more z vožnjo v Terst trdih dnarcov za sol in koruzo zaslužiti. Res je to reven zaslužek, ker pa pri nas boljega v resnici ni, je le vendar dober, ker majhni pridelki letošnje letine so največi del že pri kraji. — Vreme je za ozimino slabo; mrzla burja po suhih tleh piha. Na sv. Štefana dan med 4. in 8. uro zvečer je bila tako divja, da ni mogel peš človek po veliki cesti čez hrib Gaberk iti. Volkovi nas pogostoma obiskujejo, po 4, 6 do 8 se jih skupaj po gojzdih vlačí. Pri Sajeveh je v pondeljek en logar iz živinskega hleva enega vstrelil; pri Sevcih so pa ovčarji enega med ovčami tako rekoč zbrcali, da je na mestu

bolj s sanskritom v žlahti, iz katerega kot iz studenca vsi indo-evropejski jeziki izvirajo.

Litvani so prebivali nekdanje v vseh deželah današnjega pruskega (prajzovskega) kraljestva, so pa od Nemcov ali odmaknjeni ali pa ponemčeni bili. Slabi njih ostanki (2,400.000) se nahajajo na jutrovi strani baltiškega morja in so vedel podložniki ruskega cara. Svetu znane so njihove narodne pesmi o ljubezni. (Dal. sl.)

Drobtinica običajna.

Odkod navada odkrivanja pri pozdravljanji?

Marsikdo je morebiti že premišljeval, od kod da pride navada, da potegujemo klobuk z glave, kadar hočemo koga pozdraviti ali ga počastiti? O tem mislijo nekteri, da izvira navada ta od starih paganskih Rimljanov. Imeli so namreč rimljanski gospodje to posebno šego, da so dajali svojim sužnjim le takrat pokrivalo na glavo, ko so jih oprostili ali jim svobodo podarili. Klobuk je bil tedaj pomen prostosti. Taki ljudje so pa obdržali to navado še potem, ko so bili oprosteni, v znamenje nekdanje sužnosti, in odkrivali so se svojim poprejšnjim gospodarjem. Komur se odkrijemo, tistemu se poklanjamo ali mu saj čast skazujemo. — Drugi pa menijo, da to izhaja od našega Odrešenika, ki je, kakor se bere v Talmudu, pokrit v jeruzalemski tempelj zahajal naznanujoč, da ima sedaj judovski običaj češenja Božjega nehati. — Azijanski narodi ali sploh ljudstva jutrovih dežel pa si obličje zakrivajo, kadar hočejo komu čast skazati; najviša stopnja počestčenja je pri njih to, da se vržejo na kolena ali še celo čisto na tla, kar mi storimo, če glavo ali hrbet, ali največ, če koleno pred osebo svojega spoštovanja priklonimo. Marsikaj bi se dalo reči o odkrivanji; al kar je navada stara tako globoko ukoreninila, kdo more to pregnati? Tudi tiste „družbe“ ne, ki so se sèm ter tje osnovala zoper odkrivanje. Pa tudi klobučarji bi protestirali zoper odkrivanje, ker temveč se odkrivamo, tem večkrat nam je novega klobuka treba. Slavoljub.

Lepoznansko polje.

Čez trideset let.

(Dalje.)

Gospodična Marjeta stala je še dolgo na pomolih, al ni pogledala v stran, kamor je odjahal nesrečni Ivan, ni se menila za jek urnega jahača. Premišljevala je nekaj, za kar sama ni vedela; pogledovala je proti nebu, sama ne vedé zakaj; — al oko ji je bilo suho, mrzlo njeno srce, in ni jo občutila žalosti ne pomilovanja nad mladenčcem, akoravno ga je po njenih lastnih besedah cenila in spoštovala.

Kako je vendar to? Je li tako trdo, tako nečloveško srce te njezne device bilo? Nikakor! — Cela skrivnost obstala je v tem, ker Marjeta ni ljubila Ivana, — v svoji trmi pa je sklenila, da nikogar noče vzeti v zakon, katerega ljubila ne bo.

Preteklo je bilo nekoliko dni v žalosti. Mati njena, vedši vso dogodbo zadnjih dni, pogostoma je točila solze, sedé v kakem skritem kotu. Prigovarjati pa ji vendar ni hotla, ker jo je samo zadost modro imela; bila je tudi sicer Marjeta dobra, ubogljiva in delavna, — edino to trmo je imela v glavi, da nikakor ne bode vzela moža v zakon, katerega ne ljubi.

Peti dan došlo je materi pismo Ivanovo. V njem je zopet naznanoval svojo ljubezen in tugo; spominjal je nekaj o popotvanji v daljni svet ter zaklinjal mater, naj stori kar more, da omeči srce hčerke svoje; — al vse zastonj, vse brez uspeha. Mati joka, prosi, — sestre ji prigovarjajo, — al oko Marjetino ostalo je suho, srce trdo.

S solznim očesom odpisala je otožna mati blagemu mladenču, katerega je visoko cenila, da vse nje prizadeve so zastonj.

Le počasi se je vrnil v hišo prejšni red in mir. Gospodične so šivale, gospodinile, vozile se v cerkev, sprejemale obiskovavce — al med njimi ni bilo Ivana in nihče se ga več ni spominjal. Trde srca človeške!

Čez nekoliko tednov doide gospej zopet list od Ivana in sicer že iz Krakova. V tem listu ji naznanuje, da je svoje posestva prodal ter hoče iti iz domovine iskat v daljni svet — smrti, ker nikakor tolažbe svojemu srcu domá ne najde. Ponavljal je svoje čutila in prošnje, prosil za urni odgovor in rekel, da je vsaki čas pripravljen vrniti se, ako se mu pokaže tudi le najmanjša iskrica upanja.

Lahko si je misliti položaj uboge matere. List ta silno je omamila ji čustva njene, skoraj da ni zbolela o srčnih bridkostih. Sestri, vidši, kako živo da mati to ženitvo želi, pričele ste vnovič nagovarjati Marjeto; opominjajo jo, jezijo se in ljutijo se nad njo; al — vse nič ne pomaga. Marjeta ostala je trda kot skala, ker odločila je bila, ne vzeti moža v zakon, katerega ne ljubi. — Tužna mati odpravi na to odgovor v Krakovo, enako prvemu; — od tega časa pa tudi v Lipovi nihče ni besedice več čul od Ivana.

Stara je resnica, da čas je najboljši zdravnik za vsak rano; on umiruje živahnost vsake žalosti pa tudi vsakega veselja ter ublažuje človeške čustva, vodijoč jih k taisti blagi zmernosti, ki ni ne iskrena ne ledena, vsakemu pa ljuba; zakaj najbolj se sklada ona z pokojem duše ter ne moti mirnega tečaja vsakdanjega življenja.

Tako je bilo tudi v Lipovi. Kmalu so vsi pozabili gospoda Ivana — tudi mati ni bila izvzeta; hčerke pa so bile kakor pred marljive, zadovoljne in vesele.

Minulo je bilo leto in dan. Zdaj pride nov snubač, ki si je želel za ženo gospodično Marjeto. Bil je človek nekoliko čez trideset let star, vrl gospodar, in akoravno ne učen, vendar pa v vsem djanji kaže, da ima dobro srce in stanoviten značaj. Al gospodična Marjeta, spoznavši njegov namen, ni mogla nikdar ostati v sobi, kadarkoli je prišel gospod Žitinski; sedaj jo je bolela glava, sedaj je imela neodložljive opravila; vselaj je vedla izgovor, da ni ji bilo treba biti poleg snubača. Sestrice mogle so nadomestovati Marjeto in gospod Žitinski mogel se hoté ali nehoté je najbolj meniti z zgovorno Olgo.

Čez mesec dni po prvem prihodu naznani na ravno tistem mestu, kjer je pred letom žaloval blagi Ivan, gospod Žitinski svojo željo gospodični Marjeti. Al ona prošnje mrzlo odbije ter reče, da se je zaklela, da ne vzame nikogar v zakon, katerega ne bo iz dna svoje duše ljubila.

Gospod Žitinski ni jokal, ni ponavljal svoje ponudbe, ampak priklonil se lepo in — odšel.

Čez tri dni pride gospej grajšakinji — pismo. Kako se čudi, ko bere, kako gospod Žitinski z besedami polno ljubezni in spoštovanja prosi od matere v zakon — gospodično Olgo. — Ko mati hčerki prinese to novico, ji še milo reče: „Glej! ljuba moja, gospod Žitinski je res kakih štiri in trideset let star, al on je dovolj premožen, je vrl človek, vesel in spošten. Ako lice njegovo tudi ni krasno, vendar le ni neprijetno. Kaj praviš ti na to ponudbo?“ Olga rudečica zalije in milo reče: „Dobra majkica, vzela ga bom!“

Čez dva mesca obhajala se je ženitovina. Stara mati bila je srečna; Marjeta mirna, akoravno nekako tiha; mlada gospá Žitinska (Olga) vesela in zadovoljna; Anica pa polna upa, šale in smeha.

In zopet se povrne v Lipovi v malih dneh stari red. Edino ono mesto je bilo zdaj prazno, kjer je poprej stala postljica Olgina, zato pa ste imele ostale sestre dela in opravila Olgine opravljati; bilo je toraj od časa nje odhoda še več raztresenja in skerbí.

Minule ste tako zopet dve leti. Nekega zimskega dne pride v Lipovo neki gospod Zagorski; — pripeljal se je v krasni varšavski kočii. Živahni konjiči vpreženi v krakovske sani zvonili so veselo z zvončki, na jermenih pritvezenih,

z gosto belo peno osipavali so grudeče uizde in tolkli nemirno ob zemljo s svojimi kopiti. Obe gospodični gledale ste skoz okno, ko se je pripeljal gospod Zagorski.

Gospodična Marjeta pregledovala je hladnokrvno njegovo kočijo in konje, Anica je veselo posmehovala se, kajti radovala se je nad krasnimi konjiči in se okoli njih najrajše sukala pri domačem gospodarstvu. Gospod Zagorski stopi v sobo ter se pokloni stari gospej in gospodičnima. Oblačilo bilo mu je lepo in akoravno so mu na glavi že lasje sivéli pričeli, so ga vendar rudeče lica, čvrsta hoja in bistri njegov pogled delali moža krepke postave, zdravega in umnega. Mogel je imeti Zagorski kako leto čez štiri-deset. Došel je bil z namenom, da bi si zaprosil roko gospodične Marjete. Spoznavši pa ona željo njegovo odgovarjala mu je, ako jo je kaj poprašal, le na pol, ogibala se ga in zlasti varovala se prilike, da bi ja ne bila kdaj na samem kake besedice z njim spregovorila. To je uganjala vselej, kadarkoli je prišel Zagorski. Minula sta tako prvi in drugi mesec. Eukrat pride zopet. Ravno se nahaja Marjeta na pomolih, ondi šivaje. Na ravno tem mestu tedaj, kjer jo je Ivan tako milo v zakon prosil, kjer jo je Žitinski snubil, ravno ondi prepereči ji Zagorski pot tako, da ni mu zamogla umikati se. „Draga gospodična Marjeta!“ reče ji, „dovolite samo en čas potrpeti, ker upam in pričakujem od vašega blagega srca, da mi bote mojo prošnjo spoznili. Hvaležnost moja do vas bo neizmerna, ako mi ljubav, za katero vas prosim, skazete.“ Že je hotla Marjeta drzno odgovoriti, da se na nikogar ne omoži, kterege ne ljubi, ko gospod Zagorski svoj govor tako-le nadaljuje: „Nisem več mlad in nekako sramujem se pred vašo gospó materjo naznanovati svoje čutila. Prosim vas toraj, bodite mi vi srednica v moji zadregi in prosite za mene od vaše gospé matere v zakon — Anico“.

Marjeta nekako obledí pri teh besedah Zagorskega. Neka nevolja prešine jo po vseh udih, tužne predčutja stiskajo ji njeno srce. Kmaló se vendar zopet umiri ter obljubi prošniku, da hoče brž z materjo o tem govoriti.

Dobra mati zaveseli se te novice, pa tudi naglo se zamisli. Gospod Zagorski bil je človek bogat, je dobro poznal svet in ljudi ter bil spoštovan vradnik. Akoravno je bil mnogo stareji od Aničke, bil je pa zato zdrav kot dren, čvrst ko bor, v vsem pa častit mož. Vse to je mati dobro prevdarila; potem pokliče Anico in ji naznani želje gospod Zagorskega.

„Vdam se čisto vaši volji o tem, mila majka“, reče nježna devičica.

„Želela sem, da bi ga vzela Marjeta“ — govori grajšakinja — „ti bi zamogla še čakati, ker si mlada; — ker pa Marjeta eukrat svoje trme ne opusti in srečo spetami od sebe suje, mislim, da je ti nikar ne posnemaj, ker upam, da bodeš srečna“.

„Ako tako mislite, mati, in ako vi tako želite, zakaj bi ne spoznala vaše volje?“ — odgovori hčerka, poklonivši se materi. „Omoži se, dete moje, v imenu Gospodovem“ — reče mati ter blagoslovi devičico, ktera ginjeno ljubljeno mater poljubi.

Dan ženitnine nastopi; — bil je vesel dan. Lipovska grajščina komaj je objela goste, ktere je povabil gospod Zagorski na svojo svatbo. Vidilo se je, kakor da bi se bil gospod pomladil za več let. Ni mu bilo žal silnih denarcev, samo da bi bili vsi veseli. Cele tri dni trpele so zabave, poslednjič razidejo se gosti; odšel je gospod Zagorski s svojo mlado ženko in ostala je tu zdaj sama stara mati in gospodična Marjeta,

To so bili poslednji veseli dnevi v Lipovi. Odšle ste bile dve krasne gospodični; samo ena bila je še ostala, in to ona, ki bi bila zamogla iti prva od maternega doma. Bil je to žalosten pogled za mater; ni si namreč mogla dobra gospá misli zbiti iz glave, da starji hčerji morebiti ne bo več prilika, omožiti se. Misel ta podkopavala je zdravje

skrbne matere. Gospodična Marjeta kazala se je mirna in vesela, in je sestre svoje nadomestovala pri vseh opravilih in delih tako, da mati celó nič ni občutila težav in nevolj gospodarstva, veliko manj pa trpela kako pomanjkanje. Al kadar je Marjeta bila sama, napadale so tudi njo otožne misli; — večkrat je pobesila svoje oči proti črni zemlji, — zoper nje voljo zalivale so pogosto svitle solzice njene modre oči ter popušale sled svojega teka po licih, iz katerih je nježnost in cvet mladosti vedno bolj in bolj zginjevala.

(Dalje prihodnjič.)

Prošnja.

Naznanil sem že v „Učiteljskem Tovaršu“, da sem namenil, ako bo mogoče, izdati nekaj cerkvenih pesem z napevi. Prosim tedaj vse gosp. učitelje po deželi in druge gospode, kteri se pečajo s cerkvenim petjem, da bi mi blagovolili kaj enacega blaga poslati. Prav mi bodo vsi lepi napevi, posebno pa mašni od „Pred Bogom“, od sv. obhajila itd. Bratje in domoljubi! podpirajmo eden drugega, ker „združena moč je zlat obroč, ki nam stvari in hrani dela naše“, kakor je rekel naš „Tovarš“ v svojem prvem programu. Z Bogom!

Andrej Vauken,
cerkljanski učitelj.

Podlistek k VI. turističnemu pismu I. I.

Na strani 417 sem v „Novicah“ preteklega leta pisal: Vidil sem lahko vsaki dan v kavarni, kako je teržaški tergovec premetavši časnike, „Triesterco“ kakor gosenco na stran zagnal, če mu je ravno po nevedoma med prste zašla; ker ona je prav za prav s svojim imenom „lucus a non lucendo“. — Dalje: Al vendar v svojem ponašanji proti Slovanom niso italianissimi taki, kakor so glasoviti nemškutarji v Ljubljani in drugod, ki domá in v znanih nemških časnikih lajajo, kakor pes na cesti, ki brez vse škode zmiraj trdi, da je vou! vou! vou! — pa vendar le pes ostane.

Nisem se zmotil. Danes sem dobil na deželo prvi list za poskušnjo novega dunajskega časnika z naslovom: „Der Botschafter. Wien, Mittwoch den 25. December 1861.“ — V ta prvi list piše ljubljanski korespondent „Triesterce“, „Grazer Tagespost“, kar po pisavi brž vsak lahko pozna, med drugim sledeče: „Das slovenische Wochenblatt „Novice“ lässt seinen Touristen, einen durch verschiedene Prüfungen gefallenen Hörer des Jus, die albernsten und demonstrativsten Dinge schreiben. Erst in der letzten Nummer verarbeitet der vagirende Humorist — lucus a non lucendo — Triest und seine Zustände, wobei es ihm auf einige Lügen mehr oder weniger nicht ankommt. — Nun sind aber die Triester Verhältnisse hier so bekannt, dass ein guter Theil Bornirtheit und Einbildung dazu gehört, anzunehmen, die Leser der „Novice“ würden den tendenziösen Mittheilungen Glauben schenken. Es sei hier erwähnt, dass die Ultra-Slovenen Triest als Hafenstadt des künftigen Königreiches Slovenien betrachten, und natürlich die slavische Bevölkerung der Campagnen, als die allein berechnete anherrschende bezeichnen, das italienische Element aber negiren.“ — Iz vsega vidim, da je to Izengrimovo blago, ker v Besarabii je zdaj hud mraz, lakota volkov grozna in toraj njegovo veselje neizrekljivo, da je nov časnik vjel, v kterege bo pene svoje stekline brisal. Na vse te Izengrimove komplimente odgovorim le to:

1) Da je pri vseh omikanih narodih šega v literarni polemiki nikdar privatnih zadev pisatelja omenjati. Tako je navada pri Francozih, Angležih in tudi Nemcih „draussen im Reich“, samo pri naših centralističnih časnikarjih ne, ker tu je „bon ton“: „bodenlose Gemeinheit und grobe Lüge“.

2) Da je bravcom „Novic“ to prav čisto eno, ali bi bil jez pri vseh šolskih izpitih padel ali pa vse izvrstno

to je, mislimo, pač dovoljen dokaz tudi za najbolj trde buče, da žvepljenje trtam res pomaga; k temu zgledu, ki je gotovo mogočnejši od vseh drugih dokazov, pristavimo samo še nekaj veljavnih besed Novarskega profesorja Vincenca Garizija, kateri je bukvice pod naslovom: *La malattia della vite e sua cura*. Novara 1861. Tipogr. P. Rusconi, (to je: „Trtna bolezen, in kako se ima zdraviti“) na svetlo dal, in je v njih razložil, kaj da je trtna bolezen, v čem obstoji, kako se je k nam pritepla, in kaj nam je škodila; potem dokazuje moč žvepljenja in njegove nasledke; kako se ima ravnati, da se prav opravi, da trti pridstva, in da se dobro izide. Pristavlja še svojo lastno znanjbo zoper trtno bolezen; on pravi, namreč, da namesti žvepljenja se bolne trte lahko samo kadijo z žveplom, in dokazuje, da je to delo lažje in hitrejše, kakor navadno žvepljenje.

Te bukvice obsegajo v resnici tako važne reči, da jih ne moremo popolnoma zamolčati; podamo tedaj bravcom tu kratek pregled celega obsežka.

Bolezen, koja že več let naše trte več ali manj zatira, je neki zajedaven kriptogam, kateri se ne množi, kakor druge rastline, po semenskih zernicah, temuč po takih svojih delih, ki jim učeni pravijo spore. Trtni kriptogam, kteremu pravijo tudi oidio, je silno majčkena vejčasta goba; če se ta goba skoz drobnogled ali mikroskop gleda, se najde, da ima veliko veliko nitk, ktere obdajajo lubad še mehkih delov trte, in so zapletene ena z drugo, pa tudi se trdno derže na mestu, kjer so, ker imajo bunkaste korenčice, s kterimi se drže v zgornjem drobnejšem lubadi. Te niti imajo tudi majhine steblica, na kterih so spore ali semenca, s kterimi se množijo. Prijema se listja, recelnov, mladik, grozdja in jagod, in še le takrat se z golim očesom zamore zagledati, kadar je bolezen že močno naprej.

Pred 15 leti se ni še poznala ta trtna bolezen v Evropi. Prišla je k nam iz ptujih dežel, in menda se je pri nas sedaj že vdomačila, tako da ne moremo upati, da bo sama po sebi odjenjala, ako je ne bomo umetno in previdno ločili, tako, da jo kakor koli si bodi popolnoma končamo in iztrebimo. Po sporni tankosti soditi, je seme teh gob okoli in okoli po zraku (ali luftu) raztrošeno, in se zavoljo tega lahko prijema po bližnjih mladikah, po očesih, popkih in berstji obrezanih trt; in ker mu nič ne škodi ne mraz ne drugo vreme, ohrani zmirom svojo rodívno moč do toplote. Okoli polovice mesca junija notri do julija, kadar se začenjajo po grozjdji jagode kazati, se prikaže tudi ta goba, koja je bila sicer tu že poprej, ki se pa še ni vidila, sadaj pa se je že močno narastla. O tem času se trtna bolezen navadno najbolj pokaže, ker po spomladni moči gorkota pritisne. To se vidi tudi sicer poleti; kadar po dežji sopet vročina pritiska, se po trtah ta bolezen ponavlja.

Nasledki te bolezni so vselej silno škodljivi, zakaj ona ne škodi trti samo za tisto leto, ampak tudi za prihodnje, in celo trto nekako okuži, ker ne daje mladikam, da bi mogle popolnoma dorasti in dozoreti. Ker mladike ne morejo, kakor bi imele, popolnoma izrasti, stranske mladike tako močno poganjajo, da namesti ene jih po več izraste, ki so pa vendar silno tanke in bolne s silno revnim listjem, kar trto močno slabí. Od tod pride, in morebiti še iz kakega družega vzroka, da cela trta slabi in hira tako, da, ako se to nekaj let zaporedoma ponavlja, v kratkem najlepši in najboljši vinogradi posahnejo.

Pri obrezovanji trt naj se pustijo samo zdrave mladike z zdravim popjem; večkrat in pridno naj se trte okopavajo in dobro gnojé; mlade trte, ktere zavoljo bolezni ne morejo pognati krepkih mladik, naj se pri tleh porežejo; okoli tako porezanih trt naj se globoko kopa in zadosti dobrega gnoja pod zemljo dene. Če se vse to stori, je mogoče saj enmalo trtni bolezni se ustaviti, da toliko škode ne stori; al popolnoma vso škodo odvrniti in bolezni iztrebiti mogoče ni, zakaj to se zamore doseči samo z žvepljenjem, ktero se o pravem času in kakor je treba godi.

Žveplo iztrebi popolnoma to gobo, kar se vidi iz tega, da tako žvepljena trta précej svoje poprejšno zdravje in moč zadobi.

Da pa žvepljenje res trto ozdravi, se mora žvepliti, kadar je trta suha, tedaj ne precej po dežji ali po rosi, dokler se ne osuši. Kadar kdo hoče trte žvepliti, mora to storiti, ako je vročina, takrat, kadar se tisti dan ni dežja bati; če je pa mrzlotno, je treba si zbrati tak dan, da po žvepljenji vsaj dva dni lepo vreme ostane; zakaj k hitremu ozdravljenju trte veliko pripomore gorkota. Zgorej imenovani profesor meni, da je treba trte trikrat žvepliti, in sicer vprvič dva tedna potem, ko je trta dobro poganjati začela; vdrugič kakih 20 dni pozneje, in vtretjič, kadar odevete in se jagode delajo. Kakih 15 ali 20 dni za tem trikratnim žvepljenjem se še četrtič ali tudi petič žvepli grozjdje, kadar začanja zoreti, ako se prikazuje še kako znamenje bolezni.

Žveplili so trte do sadaj nekteri z golo roko, drugi s potresanjem, tretji z neko mašino nalašč za to pripravljeno. Gospod, kateri je zgorej omenjene bukvice na svetlo dal, pristavlja še to, da se bolne trte lahko kadijo z nekako mašinicó, z dimom, kateri je poln žvepljene kislote, in ta dim je ravno tisti del žvepla, kateri se z gorkoto odloči, in pri žvepljenji trtno bolezen zatira. Ta mašina je mešič, kateri ima na koncu cev ali pihavnik, ktereja je mogoče od mešiča proč vzeti, in na koncu pihavnika je preluknjana plošica. Vzemi nekoliko podolgljatih ploščkov papirja, pomoči jih v stopljenem žveplu, potlej raztegni jih na cunjo ali drugo enako platno, zvij vse vkup, in vtakni ta zvitek v mešičev pihavnik, in prižgi na koncu ter začni kaditi trte. Pihanje mešičevo stori, da žveplo v pihavniku naprej gori, da gré dim tje, kjer ga je treba, in da žvepljena kislota, koja postaja iz sožganega žvepla, samo bolezen zatira, trtam pa ne škodje.

Kakor misli večkrat že omenjeni pisavec, je bolje kaditi, kakor žvepliti 1) zato, ker za kajenje je dobro vsako žveplo, tudi če ni sčičeno; tudi ni potrebno, da je zmleto, ako se le stopí, da se papir v stopljenem žveplu zamore močiti; 2) toliko žvepla, kolikor ga je treba za žvepljenje enega zemljišča, je zadosti za okajenje najmanj dvajsetkrat večega prostora; 3) pri kajenji ni toliko truda in dela, kakor pri žvepljenji; 4) s kajenjem se trtam gotovo pomaga, naj bo vreme kakoršno koli, samo da ni hud veter; 5) okajeno grozjdje ne obdrží v sebi nič od žvepla; 6) z žvepljenim kajenjem se ne le samo ozdravi trta, temuč tudi vbrani, da se noben merčes grozjdja ne loti.

Ker nismo še sami skušali tega, kar profesor Garizio v svojih bukvicah na novo svetuje, tudi ne moremo zagotoviti, ali je vse to res, kar pravi; to pa zamoremo iz vsega zgorej posneti, da je žveplo za ozdravljanje bolnih trt dokaj koristno.

Lepoznansko polje.

Čez trideset let.

(Dalje.)

Tako so tekli mesci in leta. Niso dohajali več gostje v Lipovo. Le včasih prišle so omožene hčere s svojimi možmi in otroci, in to večidel le zavolj stare matere. Ob taci priložnostih oživilo se je zopet za kak trenutek v Lipovskem gradu; al ta radost trpela je le za mali čas. Le Olga s svojo hčerko je ostala včasih cel dan, Anica pa je urno odpeljala vselej svoja dva angeljčkom podobna fantka, s kterima jo je Bog oblagodaril. In zopet je bilo v Lipovi vse tiho in prazno. Ko je o večerih pokrila črna tema trudno zemljo, šumljale so lipe nekako skrivotne glasove, v gradu pa je bilo mrtvaško-tiho, prazno; — gospodična Marjeta sedela je samičica v kakem tamnem kotu, zdihovala, ako ni bilo drugač. Obraz Ivanov stopal ji je neho-

toma v spomin; al njega ni bilo več; odšel je, in nihče ni vedil, kam ga je gnala nesrečna osoda.

Anica podarila je s privoljenjem svojega moža sestri Marjeti izgovorjeni del svojega premoženja; da pa se je plačala dota Olgi, treba je bilo prodati dober del domačega posestva. Gospodinji pri ostalem delu zemljišč je bilo toraj, se vé da, težavniše. K pomanjšanim dohodkom in večim skrbém pridruževale so se še bolezni matrne, starost njihova približavala se je z brzimi koraki in ž njo čuda težav in bridkost. Gospodična Marjeta bila je tolike skrbneja gospodinja, kolikor bolj so ji onemogli mati. Marljivo pregledovala je vse domá in na polji, sama vodila dela pri setvi, žetvi in košnji, ne varovaje svojega lica, ki se je od solnca in poletnih uim čedalje bolj grbančilo, tamnilo in suhnelo.

Skrbna toraj, da bi se vse redno in prav opravljalo, postala je s časom črna in ravsasta. Tako je prerastla trideseto leto. Zgubila je bila zdaj vés up, da bi omožila se iz ljubezni; kratkočasila se je toraj edino le s težavami gospodarstva. Podnevi je bilo še, ko je ragljala in jezila se nad pôsli; al zvečer, ko se je vsa trudna vsedla v kak kot in spominjevala se prijetnosti preteklih let, takrat ji je žalost objela srce in podoba Ivanova zopet in zopet predstavlja se ji pred oči. Al njega ni bilo.

Čez nekoliko let umerje stara grajšakinja in gospodična Marjeta ostala je sedaj sama v samoti. Otožnost njena je bila neizrekljiva in obup objel jo je sedaj popolnoma s svojimi železnimi kremplji. Gospodinstvo pristudilo se ji je, grad Lipovski, v katerem je bilo pred vse čisto, svetlo in veselo, mili ta grad postal je sedaj kakor puščava. Oknja so bile tû in tam s papirjem zamašene, rajh od zidov je odpadal, podi in stropi postali so perjavi; vse to je tožilo nemarnost gospodinje. Gospodarske poslopja rušile in prepadle so vedno bolj in bolj; ako se je pokazala kje v zidovjih kaka spoka, ni je bilo skrbne roke, da bi jo bila zadelala in branila prepada. Edine lipe stale so še okrog dvorišča kakor popred; zelenele so in cvetele kakor pred leti; in ko je zvečer sedela gospodična Marjeta kakor samičica v tamni sobi in opirala glavo na izsahlo roko, zdelo se ji je, da lipe šumljajo žalostne glasove in kličejo ji v spomin — Ivana. Al ni ga bilo.

Bežalo je leto za letom. Komaj še se je eno skončalo, že je bilo drugo blizo konca, vsako pa je prineslo in navalilo kakor nov neprijatelj uvehli siroti nove britkosti. Lice se ji grbanči in rumeni, lasjé osivé in celo truplo nekako ogrbavi. Oglasile so se tudi različne bolezni in nevolje; trganje v desni nogi jo primora, posluževati se podporne palice; zastran neprestane putke je bila vedno vsa obvezana in v cunje zavita. Tudi oči so ji odpovedale svojo službo in je mogla vselej, kadar je hotla moliti iz bukev ali prebrati kako pismo te ali une sestre, nataktniti očale na nos. Kolikor bolj je zanemarjala svoje gospodarstvo, toliko manj — se vé — je imela dohodkov, in postala je tako vedno bolj trda skopuhinja. Priljubila se ji je sčasoma stara razdrapana in obnošena obleka tako, da je vse že zdavnej zavržene cunje zlekla zopet na dan in šemila se z njimi kakor bi ji bil sam kurent kumoval. Bog pa obvaruj, če se je stolkla kaka stara skledica brez ročka ali kaka kozica z dvema nogama; takrat je rjula in kričala, da jo hočejo ljudje ob vse pripraviti, da bo postala še beračica itd. Pogostoma je celó vzdignila svojo palico nad kakim pôslom.

Tako je živela gospodična Marjeta do leta 1827.

Tega leta pa ji dospe dopis sledeči:

„Minulo je že mnogo let, kar sem se ločil od Vas. Z tužnim srcem odpravil sem se v široki svet, iskaje pogube in smrti, al zdí se mi, da na junaškem polji grabi smrt samo tiste, ki se je bojé in ogibljujejo. Pri tolikih naskokih, pri tolikih bitkah mogel bi že stokrat zgubiti glavo; al vendar nisem poginil in Vam pišem, gospodična Marjeta. Moj Bog! jaz Vas še vedno kličem po starem običaji za gospodično Marjeto, in Vi ste morebiti, že davno gospá,

morebiti se okoli Vas igrajo otroci ali že celó vnučki! Iz vsega tega Vam je jasno, da v moji duši še vedno živi gospodična Marjeta in to sicer še tako, kakor takrat, ko niste hotli uslišati prošnje moje, ko ste s suhim očesom hladnokrvno šteli moje solze. Toda jez sem se postaral in osivel, lice moje je zgrbančeno in telo prenapolnjeno z vojaškimi ranami. Al serce moje ni se spremenilo. Nobena Španijolka, nobena Talijanka, nobena Francozinja in Nemka, ki sem jih vidil na svojem popotvanju, nobena ni bila v stanu, s svojo lepoto zavzeti moje srce tako, kakor ste ga Vi; nobena za mene ni bila tako lepa in mila kakor Vi, draga Marjeta. Toraj, ako ste po Božji sreči še gospodična ali vdova — ne odbijajte saj sedaj od sebe mene čez trideset let od Vas odločenega starelega in bolehnega vojnika, ker me niste hotli vzeti v zakon takrat, ko sem bil še mlad in čvrst. Na odgovor čakal bom dva mesca. Ako ga ne dobim, vedil bom, da moje Marjete ni več med živimi. Potlej pa hočem sv. maše plačati za pokoj njene duše in moliti za izveličanje moje nekdanje Marjete. Kadar pa bo Božja volja, da ranjeno moje telo in raztrupane kosti izročim materi črni zemlji, takrat iskal bom med ljubimi rajnimi mojo Marjeto tam, kjer bomo na vekov veke mladi in srečni.

Ivan.“

Na notranji strani listovega zavitka ponavljal je še prošnjo svojo ter prosil za urn odgovor, na kraji pa je bilo zaznamvano mesto, kamor se ima odgovor poslati.

(Konec prihodnjič.)

Slovenske novice.

* *Lada*. — Gospod Krešič, izdavatelj priljubljenega nam časnika „Naše gore list“ v Zagrebu, na svetlo je dal k novemu letu malo, ali prav priležno knjižico pod imenom „Lada“, to je, slovenska Venera, tedaj kot malen dar za ženski spol. Ne govoreči o jeziku, kar pripuščamo onim, kateri imajo o tem govoriti, moramo knjižico to priporočiti kot krasen primer ali izgled, kako da naj tudi po unanji podobi knjižice gledamo v roke spraviti gospém in gospodičnam našim. Kratke, večidel zanimavajoče povesti izmenjujejo se s pesmicami sém ter tjà prav mičnimi; proti koncu nekaj večja pripoved, in v poslednjem sostavku dano je nekaj iz povestnice. — Cena je knjižici 70 nov. kr. Kdor je predplati „Naše gore list“, dobí jo brezplačno. J. M.

* *Slava mladosti* se zove prekrasna pesem Ivana T., ki jo nahajamo v 5. listu „Glasonošé“ od 15. t. m. Na vse strani marljivi in čistega domoljubja polni gosp. izdajatelj tega časnika oklicuje v dokladi ravno tega lista, da 5 cesarskih cekinov v dar dobí, ki zloži na ono pesem najlepši napev in ga zaduji čas pošlje do poslednjega februarja t. l. vredništvu „Glasonošé“ v Karlovec tako, da napev svoj zaznamova s kako prislovico, pravo svoje ime pa pridene v zapečatenem zamotku. Več o tem glej 5. broj „Glasonošé.“

* *Goriški Oglednik* — *Lo speculatore Goriziano*, ali prav za prav: „Lo speculatore Gor. — Goriški Ogl.“ Postavili smo slovensko ime naprej, ker italijanski razdelk ne spada v naše okrožje. Pod tem dvojnim naslovom je začel v Gorici izhajati nov nepolitičen časnik, ki vsaki teden enkrat v celi pôli izhaja pod vredništvom gospoda Ivana Filli-a in po pošti za pol leta veljá 2 gold. 30 kr. Prvi list v lični unanji podobi prinesel je le večidel spiske v italijanskem jeziku, samo povabilo je tudi slovensko in pa že znana pesem gosp. Cegnar-ja „o posvečenji Prešernovega spominka“. Kakor iz prvega lista vidimo, gosp. Zakrajšek ne bo vredoval slovenskega dela tega časnika, kakor smo lani slišali. Gospod Filli-u želeči dober vspeh njegovega težavnega započetja bomo o tem novem dvojezičnem časniku še le tedaj mogli spregovoriti, ko bo prinesel slovenskih člankov.